

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХОРАЯ КОМИТЕТЕРИНИН, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫН
ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРАЯ СОВЕТТЕРИНИН ОРГАНЫ

1956

ИЮНЬ

28

ЧЕТВЕРГ

№ 130 (3583)

Өртөз 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

ВЦСПС-ТИН ПРЕЗИДИУМУНДА: Чурттуу
чөөн болгаш соңгу чүк районнарында
ажылдары-биле чоруп турар аныяктарга
профэвилелдер дузаламчы көргүзөр
(1 арын).
Аныяктары болгаш студенттеринин
VI Бүгү-делегей фестивалына белеткелди
совет комитетинин дугайында
(1 арын).
Совет-Сирия чугаалажышкынынын
дугайында ханы ылган медегел (1 арын).

Иеменин ызыгуур салгаан дужаалдыг
эмвр Сейф уль-Ислам Мохаммед аль-Бадры
Совет Эвилелинде чорупканы
(1 арын).
Ираннын хааны Мохаммед Реза Пехлеви
болгаш ооң кадыны Сорейя Пехлеви
Совет Эвилелинде келгени
(1 арын).
Москвага Тушино аэродромунга болгаш
агаар парад (2 арын).
МОСКВАЖЕ — БКАД-те (2 арын).

М. Машпазай. — Колоннадыг систе-
маны сандарашкыны болгаш колонна-
дыг системанын политиканын буурап бадым-
шаны (3 арын).
А. Шатилов. — Делегей байдалынын
доңчулалы (4 арын).
«Улустар» аразында байдалын хөг-
жүдесинге Югославиянын болгаш Совет
Эвилелинде чазатканын үзөл-бодала
ры чактыг-ай (4 арын).

Көдээ чоннуң кино хандырылганын бедик денелче

Бөдөө ажыл-агый продуктуларын эл-
бекшилин туртка тургузары дөш дем-
селдин кайгамчык уугу орулгазы көдээ
ажыл-агыйын ажал-шчилеринин мур-
нунга алдыгы беш чылда салынган. Мас-
саларын бүтүрүлгө болгаш политиктиг
жашкын бедиринге, оларнын культу-
ра-хөгүдесинге чүгүдә чөпкө болгаш
чоннуң ортузунга кижизилдигин, кул-
тура-массалыг ажыл болур.

Чоннуң ортузунга чорудар культу-
ра-массалыг болгаш кижизилдигин ажыл-
дыг бөскү черлеринин бирээни кино
болуп турар. Кинону уран-чүдүдүң эң чу-
гула, эң сураглыг хевир кылдыр уугу
Ленин чүгүдәлэп айтылган.

Алдыгы беш чылдың төңүзүндө бир
чылда 120-ден азыраак асас догу хем-
чалыг киноларын үндүрүп, киностанова-
ларын четкини барык 30 хуу көүдө-
дир, СССР-ниң Культура министрствозу-
нун системанын киностанова-ларын
бешки чылдан 4 катан көүдөдирип алды-
гы беш чылдын планнын талашы-биле пар-
тиянын XX съездинин Директиваларында
айтылган.

Тыва областы беш чыл планында кино
станова-ларын улам ийик калбартырып болгаш
чоннуң кино хандырылганын ажилдерин
база көрүп турар. Бай-Тайга, Тагды, Каз-
Хем болгаш Сүт-Хөл районнарга культура
башкыларынын чаа бажынынын тудары-
биле холбаштыр Талы, Бай-Хаак, Сарыг-
Сеп болгаш Сүт-Аксы суурларга кино чу-
руктары улам-на хей киж кээр байдал
тургустуруп. Чокта чаа Кызыл хоорайда
«Восток» деп чаа кино театр ачылганга.
Алдыгы беш чылдың төңүзүндө кино-
станова-ларын саны областа 20 ажыл хуу
көүдөдир. Алдыгы беш чылдың төңүзүндө
областын бүгү суурларында доктаамал ки-
но үндүрер черлер тургустуруп.

Мынчанга Тыванын чурттагыч бүтү-
рүтү, ылангы бөдөө чонун амырларын
көдөө күрүңе бүгү чүвени кылып турарып
үндүрүп айткан хемчегер херчелен турар.
Бөдөө чонун кино хандырылганын
ажылдарын бүгү аргалары бар. Культура
башкыларынын, клубтарын, кино үн-
дүрер аппараттарын, кинону көжүрүп
өргүзүрүн херчелер автомашиналарын
саны, мержедигин кино ажалдыкчыларын
саны чыл бүрдө өзүп турар. Кино-
чурттар, ылангы чаа кинолар ажалдык
чечирин-биле көзүп турар.

Иччалла-даа ол бүгү болуңур аргалар
шүтүтүз асас ажалдыкчыларын турар. Об-
ластын культура өргөзүлгө болгаш рай-
оннарын культура кидилеринин талашы-
дан көдөө чонга кино көргүзүрүн үндө-
ни-биле ажилдар дугайында ам-даа шит-
пиринг хемчегер алыны турарын көдөө
башкыларын редакцияга көзүп турар ча-
гаалары көргүзүп турар. Өвүр районда эш
К. Маадыр-оолдун редакцияга бижээни:
«Кино чурттарынын фермаларга болгаш
көзү тураларына чедирин көргүзүп
турар. Районнуң культура кидилин көжөр
кинога херчелер автомашиналарын алган
херинде, ол машинаны чогур орулгазын-
га чөп ажылдап турар. Харын сөөлү
үдө ол машинаны культура кидилин
өргөзүлгө эш Бирбюжэл Хандагайты
биле Дус-Дар аразында болуңур төрелерин
болгаш чорумал аргалары дажылаары-
га ажылап турар. Хандагайты суурда кино
механиктин Есир болгаш Иониников,
«Кызыл туң» колхозта кино механиги
Намын, Торталында кино механиги Шан-
ит-Дамба олар ажалында харыскал
чоктанып, аргалап, культура-чырыкчы-
нын албан черинин ажалдыкчынын
адын басырадып, интинин чурумун
үрөп турар».

Египет Республиканың Президентизи дээрги Гамаль Абдель Насерге

Дээрги Мындагалар,
бүгү уластуң бажылашкыны-биле Египет
Республиканың Президентизи Силерин сонгаан таварыш-
чү чуреткин ханымдан бистид байыр чедиренисти база Силерге болгаш
Египеттин бүгү уластуңа эң не чаагай күзөшкенин хуулап алырларын
илдирбис.

Чаа конституцияга үндөшкө, база силерин чуртунарның чаагай чоруту-
га бараан болган Силеринин үрө-түңүдигин ажал-чорудулаңарын ачында Египет-
тин наднавал хөгүдөс болуңур Төрөн чуртуңуң хамарышкыс чорутуң улам-на
быжылаар, асас-ажыгы болгаш чечетелинниң египет улуса бөөр дээринге
бүтүрөр бис.

Калык-чаагай чуртталганы болгаш эң эки чедиренин бүгү сеткилдиги
арзында Силерге база хатан күзүп тур бис.
Сеткилдиги ханымдан хүндүлгө-биле К. ВОРОШИЛОВ, Н. БУЛГАНИН.
1956 чылдың июнь 25-те.

«Маадыр-ие» деп хүндүлүг амтты хей уруглардыг иелерге тывысканы

ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиуму-
нун 1956 чылдың июнь 23-теги Чар-
лымын буугаар «Маадыр-ие» деп орденни
болгаш СССР-нин Дээди Советинин Президи-
умунун бажыны тывыскашаа, «Маа-
дыр-ие» деп хүндүлүг атты 10 болгаш
оон-даа хей уругларын төрөөн болгаш

Ол ышкыш Эрен районун Нэрин суу-
рунда К. Нуратты болгаш К. Буучу-
нун бижээни: «Чокта чаа суурга кино
үндүр деп чарлап астынган турган. Ол чар-
ламын буугаар көрүктүлөр чогур шагы-
нда чыгып келген. Мынчалла-даа чарламын-
ган шагында кино өгөлөөн, оон орунга
манашкын өгөлөөн. Манашкын үр бол-
ган. Оон чылдагызы — кино механиги
И. Сорокин кино үндүрер арга чок экирле
болганынын ужурунда ол көзө кино үн-
мей болган. Иныг таварылаар хей
уула болуп турар. Уруглар кинолары бо-
лур төрелде бичин уруглардан аска ко-
пек алган билет бербейн бээр чоруктары
ховар асас. Бо талашы-биле районнуң
культура кидилин өргөзүлгө эш Му-
равьев калдыг-даа хемчег алынып турар».

Көдөө чонга кино көргүзүр барык нур-
галайдында районнар төңүрүндө колхоз-
тар төңүрүндө чедир кинолар үндүрүп
биле кызыгаарлыгын турар. Чижээ, Сүт-
Хөл районун Сталын аттыг колхозта док-
таамал кино чүгө колхоз төңүгө кино
үндүрүп-биле кызыгаарлыгына ырак
черлерде малчыларга бо чылын чакыс-
ка катан кино көргүзүлгө. Ол ышкыш
Чөөн-Хемчик районун «Октябрь 30 чыл-
ды» колхозун төңүдөн ий, бир кило-
метр черде турар сүт-бараан ферманын
ажылдыкчылары кино көрбейн турарынга
хомудуп туралар.

Көдөө черлерге кино көргүзөр ажылда
уугу чөптөстөр барын, культура кидил-
теринин ажалдыкчыларын, кино механик-
тер көдөө чонун культурун негедесин
хандыра чорукту харыскалга чөк көрүп
турарын үстүндө көргүскөн чижестер хер-
челен турар-дыр.

Партия райкомнары болгаш райкүс-
комнар көдөө чонун кино хандырылганын
херек кырында байдалын үргүлчү
соңуруп көрүп, чөптөстөрн чайладыр
талашы-биле шитпиринг хемчегерлерин
алыры уулу-биле негетинин турар. Ылаң-
гы амгы үдө колхозтарын чайлагылар
да малчыларынга, мал фермаларын
ажылдыкчыларынга киноларын чедирин
көргүзүрүн организастар бис.

Эртем-таймалыг болгаш өөрдиге-
дүрүлгө болгаш ажал-агый кино чу-
руктары шүүт колхозтарга, МТС-терге,
совхозтарга, мал ажалынын фермалары-
га, ыраакы оларларда малчыларга мас-
салы-биле үргүлчү көргүзүрүн өргөзүп
чугаалам партиянын XX съездинин
Директиваларында айтып турар. Көдөө
ажыл-агый талашы-биле эртем-таймалы-
гын кино-чуруктарын, көдөө ажал-агый-
нын мурнагыч дуржулгазын дугайында,
мичуринч өртем дугайында киноларын
колхозчуларга, оларын ажалдап турар
черлеринге шүүт барын көргүзүр — кино-
фикация ажалдыкчыларын чугула хү-
лөөлгө болур. Иныг кино-чуруктарын
көргүзөр мурнуна көдөө ажал-агый талашы-
ны-биле лекцияларын, беседаларын, тыва
колхозчуларга ол киноларын дугайын
таймалылаарын организастар бис.

Чаа кино чуруктары көдөө чонга че-
диншкенин көргүзүрүн график-план буу-
гаар чорударына, ол киноларын калдыр-
бир черге барган саады бөрүн болуңу-
миче районнарын культура кидилерин
чугула кичээлге салса чогур.

Көдөө чонун кино хандырылганын
кино механиктинин ролу дыка уугу.
Мындагы талашында кино механиктинин
харыскалганын шыгырадыр, оларын
өөрдиге-кызылдангыне, амырал-чуртталганын чугула кичээл-
гей салыры — чер-черин партия, совет
органынын болгаш культура-чыры-
кчынын албан черлеринин уугуручула-
рынын хүлөөлгө болур.

ВЦСПС-ТИН ПРЕЗИДИУМУНДА Чурттуу чөөн болгаш соңгу чүк районнарынга ажалдаары-биле чоруп турар аныяктарга профэвилелдер дузаламчы көргүзөр

Чурттуу чөөн болгаш соңгу чүк район-
нарынга база Донобасче ажалдап чоруп
турар аныяк патриоттарга дузалаар
талашы-биле хемчеглерин айткан док-
таамал ВЦСПС-тин президиуму хүлөөп
алган.

Чаа тудуларга болгаш Сибириниң
ажыл-агый черлеринге, ыраакы Чөөн чүк
районнарынга база Донобасче ажалдап
чорутуң, анал чурттарын эки тура-биле
күзөп ажалдыкчыларын болгаш албан-
ажалдыкчыларын шилин алырынга, чаа чер-
лерде ажалдыкчылар байдалын дугайында
массалыг консультацияларын организастар
ылаңгыла ийик-хеп сентер мастерскаларын
ажылдык хуу-бүрдө контролыларын
профэвилел комитеттеринге ВЦСПС-тин
президиуму сүмөлөө.

Тус-тус чаа тудуларга дузалап, бүтү-
рүлгө коллекттеринин культурун
шефтерин организастарын база сүмөлөп
турар.

Чаа тудуларын районнарынга чөдө-
берген аныяктарын хүлөөп алырын орга-
низастарынга дуз чөдирер-биле ВЦСПС-
тин болгаш профэвилелдер ТК-ларынын
бөдөө ажалдыкчыларын чоруду турар.

(СЭТА).

Көдөө ажал-агый эртемнин ажылдакчыларын Бүгү-эвилел чөвүлел хуралы

Кремльдин уугу Ордузунга июнь 23-те
болган түңгөл хуралында секцияларын
түңгөдөдүн дугайында илеткелдерин
хуулап, анал 1956—60 чылдарга өр-
тем-шчилел албан черлеринин ажалы тем-
атиктиг планнарын чугаалам. 27 сек-
цияларын хуралдарында 700 ажыл киж
чүвө чугаалап, планнарга хей негеделерин
болгаш өскерилелерин килерген.

Чөр ажалын болгаш үнүш ажалын
айтырыларын талашы-биле шит-
чилелдерин планн чугаалам сек-
цияларын ажалын дугайында көдөө
ажыл-агый эртемнин В. И. Ленин
аттыг Бүгү-эвилел Академиянын чинги-
не кижигүнү эш Олышанский дынадыг
ылган.

Чөр болгаш мал ажалын, гидротех-
ника болгаш меллорациянын механи-
касташкынын база электротехника-
нын талашы-биле өртем албан черлеринин
ажылдык кол-кол уламышкынынын
дугайын СССР-нин Көдөө ажал-агый

министринин орадакчы эш Нучумов
чугаалам.

Көдөө ажал-агый бүтүрүлгө эр-
тем-шчилел болгаш организастарын
секцияларын ажалын дугайында
идиңадыг көдөө ажал-агый экономика-
нын Бүгү-эвилел өртем-шчилел ин-
ститутун директору эш Тулунинов
ылган.

Мал ажалын болгаш ветеринария
талашы-биле секцияларын ажалын
дугайын СССР-нин Көдөө ажал-агый ми-
нистерствозун коллегия кижигүнү эш
Есаулов чугаалам.

Изолятор болгаш херелденишкынер
талашы-биле секцияларын ажалын
түңгөдөдүн дугайын профессор Кле-
новский чугаалам.

ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинин
дарганын орадакчы болгаш СССР-
нин Көдөө ажал-агый министри эш Ма-
кович түңгөл чугаалам соода ажал
доогуларын дыңаткан.

Аныяктарын болгаш студенттерин VI Бүгү-делегей фестивалына белеткелди совет комитетинин дугайында

Аныяктарын болгаш студенттеринин
«Тайбың база найрал дөш» VI Бүгү-
делегей фестивалы 1956 чылдың июль
28-тен август 11-ге чедир Москвага бо-
луп өртөр.

Фестивалга совет аныяктарын белет-
келди организастар база бо ажалга аны-
яктарын, хей-интинин спорт организастарын
ажалын ажал-чорудулаңын холбаш-
тырап сорулга-биле аныяктарын болгаш
студенттерин VI Бүгү-делегей фести-
валына белеткелди Совет комитетинин тур-
гускан.

Комитеттин составында аныяк ажал-
чынар, колхозчулар, спортсменер, арти-
стер, эртемнин, культуранын, литерату-
ранын болгаш уран-чүдүлүг ажалдыкчы-
ларын, хей-интинин сураглыг ажалдыкчы-
ларын кирген.

Комитеттин дарганында — Совет аныяк-
тарын фашизмге ууру комитетинин дар-
ганы С. К. Романовскийни сонгаан.

(СЭТА).

ЧАА ЧЕРЛЕРДЕ

Сибириниң уугу демир-орук шугуна-
ры-биле чаа сууржуу чуртакчылар чо-
дирген эшелоннар улаштыр-улаштыр
чоруп турар. Төп областтар олар При-
морье, Красноярск, Хабаровск болгаш Ал-
тай крайларга чоруп туралар. Өт-бүдө-
лө-биле, бүгү өт-хөргөш-биле чоруп,
чамыктар малын-даа ап алган чоруп ту-
рар. Хей-хей чаа чуртакчылар бо чылын
лүжүт ажал ажалынын килерген.
Россий Федерациянын областтарында
болгаш автономну республикаларында
Сибириниң, ыраакы Чөөн-чүдү, Урал-
дын болгаш Поволженин хей черинг
районнарын колхозтарынче колхозчу-
ларын, ажалдыкчыларын болгаш албан-
ажалдыкчыларын беш муң чедир өт-бүдө-
лө ам көжө берген деп РСФСР-нин Министр-
лер Чөвүлелин чынында кол көжүлгө өр-
гөдөл СЭТА-нын корреспондентинге
лындылган. Чаа чуртакчыларын хей
Брасовск, Приморье болгаш Алтай край-
ларын колхозтарынче, а ол ышкыш Са-
халин областа чоруп турар. Чокку үдө
кур болгаш курулкан черлерин шиттөөдүр

алырын районнарын колхозтарынче
700 хире өт-бүдө-лө баар апар. Олар та-
раа кеңселдин бетиңде ол черлерге чөдө
бөөрер. Оон аныг хей черинг колхозтар
областын шиттө таарыштыр көжүрүл-
гөдөл күрөш-биле база доодурун. Ал-
тай крайын хоорайларын, ажалын
суурларын бо чылын колхозтарда
ажылы 1100 ажыл өт-бүдө-лө, Приморье
крайга тос чөк ажыл өт-бүдө-лө шилчин
чөртүк. Хоорайларын чүс-чүс өт-
бүдө-лө — шугу 30 муң хире киж Амур,
Иркутск, Кемерово, Сталинград област-
тарда көдөө ажал-агый күш-ажыл кылы-
рын шиттөөдүр.

Чаа чуртакчыларын колхозтар чылыг
болгаш өөрүшүлүгү хүлөөп ап туралар.
Оларга чаа болгаш сентетинг бажына-
рын берип, мал болгаш куш тытпанын алы-
рынга дуз көргүзүп туралар. Чыл өгө-
ндөн бөр чаа чуртакчыларга чөдө муң
ажыл бажынарын белеткен, а 13500 ба-
жынарын туду турар.

(СЭТА).

Планда дашкаар бүдүн чартык миллион метр пөстер

Держинский аттыг «Трехгорная ману-
фактура» комбинаттын ажалдыкчыларын
күш-ажалын бүтүрүлгөдүн бедир,
ылгалар бүтүрүп үндүрер көзүдөдүр

дөш чедирининг демисекип турар. Чыл
өгөндөн бөр планда дашкаар бүтүрүп
үндүргөн бедир продукция ам безин бүдүн
чартык миллион метр пөстер четкен.

Совет-Сирия чугаалажышкынынын дугайында КАДЫ КЫЛГАН МЕДЕГЛЕЛ

ССРЭ-нин Даштык Херектер Министри Д. Т. Шенников Сирия Республиканын
чазанын чазанын буугаар 1956 чылдың июнь 22-ден өгөлөөш 25-ге чедир Ла-
маския турган, ол үдө чугаалажышкынынын ылган.

Чугаалажышкынынга совет талаш Даштык Херектер Министри
Д. Т. Шенников, СССР-нин Сирияда Элчини С. С. Немчина, СССР-нин ДХМ-нин Чоок-
ку болгаш Ортаа Чөөн чүк чурттарынын кидилин өргөзүлгө Г. Т. Зайцев
кирешкен.

Чугаалажышкынынга сирия талаш Премьер-Министр Сабри аль-Асали,
Даштык Херектер Министри Салах Эд-Дин Битар болгаш Даштык Херектер Ми-
нистерствозун чингине секретары Салах Эд-Дин Тарзи кирешкен.

Чугаалажышкынын чоруп турда чугаалажы көргөн айтырыларын талашы-
ны-биле үзөл-бодаларын чакты-аң бар болганын ий талаш сетка ханым-
кы-биле айтп демделөөн, мынчанга амгы үдө СССР-ниң болгаш Сириянын
аразында туруп турар эки харызааларын хөгүдөс ий талашын аразында
быгып найралды быжылаарына чедир болгаш улустар аразында тайбынын
болгаш аймыл чөк чорукту быжылаарын херээге боттут салымшын болур
дээрин бадымал турар.

Талаш экономикадыг бад ажалдыкчылар улам ийик хөгүдөр дугайында
күзөд илереди чугаалам болгаш СССР-ниң база Сириянын аразында культу-
луг кад ажалдыкчы дугайында дугурулган кымыр ажалдыг деп санаан.

Совет Эвилелин болгаш Сирия Республиканын аразында найралчы хары-
заалар Каттыккан Нацпарл организастарын Уставын принциптерин болгаш
делегейин хей-хей күрүлелерин боттарынын улустар аразында харызааларына
ам беин улаурула болурун турары Банлуг конференциянын чүдүлүгүн көр-
гөни сураглыг принциптерге үндөшкөдүн турар дээрин чугаалажышкынын чоруп турда ий талаш база катан ондалап демделген. Олар бүтү-нүн тайбынын
быжылаарын өргө-ажыктарында таарыштыр кад ажалдыкчыларын үргүлчүлөр
деп боттарынын ийик күзөд ийик дугурулур, ол күженишкынер, а ол ышкыш
тайбынча тура соруу-биле хей-аң кирген өскө-даа күрүлелерин күжениш-
кынери улустар аразынын дүшкүлүгү чоруктарын улам ийик холкылыгында
болгаш бүтү-нүн тайбынын быжылаарында ийик бөөр дээринге бүтүрөөн.

ССРЭ-нин Даштык Херектер Министри Д. Т. Шенников СССР-ниң Дээди Советинин
Президиумун ажалын болуп боюнга таарышкан үдө Совет Эвилелинде
келди деп чазалганы СССР-ниң Дээди Советинин Президиумун Дарганы К. Е.
Ворошиловт өтүзүлгө Сирия Республиканын Президентизи Шукри аль-Куатли
деп чазалганы берген. Президент Шукри аль-Куатли ол чазалганы өөрүп чедирин-
кы-биле хүлөөп алган.

Йеменин ызыгуур салгаан дужаалдыг эмвр Сейф уль-Ислам Мохаммед аль-Бадрынын Совет Эвилелинде чорупканы

Йеменин ызыгуур салгаан дужаалдыг эмвр Сейф уль-Ислам Мохаммед аль-Бадр болгаш
онун үдө чоруп кижилер Совет Эвилелинде ийи негеделерин дугурулгө чоруп
чоранынын сөөлүдө июнь 25-те Москвада ГДР-ге чорупканнар.

Ызыгуур салгаан дужаалдыг эмвр Сейф уль-Ислам Мохаммед аль-Бадры үдөрү-
биле найсаладыг Төп аэродромунга СССР-ниң Министрлер Чөвүлелинин Дарганын
Бирги Орадакчы М. Г. Перухин, СССР-ниң Дээди Советинин Президиумун
Дарганын Орадакчы, Азербайжан СССР-ниң Дээди Советинин Президиумун
Дарганы М. А. Ибрагимов болгаш өскө-даа албан-дужаалдыг кижилер, а ол ышкыш
Москвада туруп турар ачин база төлө черлеринин баштыкылар чедир келген.

Ызыгуур салгаан дужаалдыг эмвр Сейф уль-Ислам Мохаммед аль-Бадр микро-
фон мурзунга доңчу медегел ылган.

(СЭТА).

Ираннын хааны Мохаммед Реза Пехлевинин болгаш ооң кадыны Сорейя Пехлевинин Совет Эвилелинде келгени

БАКУ. (СЭТА). СССР-ниң Дээди Советинин
Президиумун болгаш СССР-ниң Дээди Советинин Президиумун Дарганы
К. Е. Ворошиловт чазанын буугаар Ираннын хааны Мохаммед Реза Пехлеви
болгаш ооң кадыны Сорейя Пехлеви, а ол ышкыш оларын үдө чоруп кижилер
июнь 25-те Совет Эвилелинде чедир келген.

ССРЭ-нин Иранда Ола болгаш Бүтүн
өргөдүлгө Элчини А. И. Лаврентьев база чөд
келген. Ол ышкыш бөдөр иран журна-
листер база келген.

Бакун аэродромун Ираннын, СССР-
ниң болгаш Азербайжан СССР-ниң күрүңе
тувтары-биле каластып шимөө.

Ираннын хааны болгаш ооң кадыны
Азербайжан ССР-нин Министрлер Чөвү-
лелин Дарганы С. Г. Рагимов, Азербай

Чаа кинотеатр ажиттыгын

Былжы хоорайның Байраг кудумчуу-аң бажына Енисейге таламга горо-дожа (хоорайжыгашка) «Восток» («Чөөчү») деп чаа кинотеатр ажиттыгын ачыдыла-аы бо чылдык июнь 23-те болган.

Чаа кинотеатр ажиттыгын кежээ-лиге чыгыштарга областын культу-ризациялаң өнүгүзүшүнү чүве чуга-лааш, эш Харламовтун демдегези:

— Ажыгы чоннарны үргүзүп жүр-турат материалдык болгон культуруг херектедерин хандар дугайында бис-ти тэрээс Коммунист партиясы, Совет чалаавыс соокал чок сагыш са-гып турар. Оңд бир херекчелел бол-за, Кызыл хоорайны ийги кинотеатр бол-уу «Восток» деп 350 ордунга чаа теат-ры болгон ажиттыг турары болгон.

Ажыгы уе бистин хоорайымыста «ВАСКО XXX чылы» деп кинотеатр, типографияны, обштребөөтүн, тран-спортин, харылаа черини клубтары-да, Бундуга бажынында Биче залында, Чайгы театр кинофильмдер үнү ту-рар. Бо ажиттыг беш чылда бажы об-ласты төнүткө кинотеатр болгон культураны өскө-дээ четкиин улам-аң салбарар, чижээ, «Енисей» деп база бир

чаа кинотеатр, чайгы чаа кинотеат-ры болгон областын хөгжүм-лиг теат-рыны уугу бажыны тулу кылган ту-рар.

Былжы хоорайны төп кварталында кинотеатр болгон киностанова-лар-дан аңгыда бистин хоорайымыста чөө-талакы деисеэринге кино көргүзүл-гөндө четики бо хүнгерге чедир чок ту-ган, бо чаа кинотеатрны бөгүн ажит-ка-ны биле холбаштыр мында чыгыш вел-ген кино көрүчүлери өргөм өштер си-лерге байыр чедирип тур мен—деп эш Харламов чугалаан.

Оңд хараанында ол чаа кинотеатрны директору чаа театр кинофильмдерин үнү шактарын көрүчүлөргө дына-кан. Кежээки сеансылар хүн-бүрүлө 6 шак 15 минута, 8 шак 15, 10 шак 10 минута, а дыштыр хүнгерде 4, 6, 8 10 шактарга эгелеп үнү турар.

«Восток» деп чаа кинотеатрны ажи-тыгга кежээкине чыгыш көрүчүлө-р «Мыкыры» деп уран-чечен чаа фильмин халас көргүскөн. Чаа театрыны иштин дерин чыгыш киноларын кө-рүнгө дына таарымчалык болуу турар.

Г. ДУГЕРЖАА.

Тоора-Хемниң культура бажынында

Районун культура бажыны Тоора-Хемниң чурттакчыларыны, алыгыны аныктарынын уугу сонуургалы бо-дуче хандыкын турар.

Сөөлү уе культура бажыны (интер-тоу эш Ефанов) элден ажиларын че-руткан. Мыда уран-чүт бөлүмү, ир-ыны, уран көмүзү, шынжын, танчы-нык бөлүмү болгон чөөк чаа оу-лундап тургускан музыка бөлүмү бар. Көрүчүлөргө киркичиликтерин хей ке-еги оларын ажилына илдекейлиг кы-лжип турар. Культура бажынында уран-чүт бөлүмү, киркичиликтерин бөл-үмү, концерттерин көлөктөргө болгон өскө-дээ кыла суурага барып көргүзүп турар. Чүгө 1956 чылда 13 концерттерин Тоора-Хемге, «Совет Тыва» болгон «Май 1» көлөктөргө барып көргүсө-лөр.

Мыланга ыр бөлүмү эки ажилда турар, оң киркичиликтер талантымы аныктар уугу сонуургал-биле ажил-лап, хары-дээ белек мергежилди мана-кылар — артистерден соолуг тудайын турарлар. Оларын аранына — школа-да башкы Т. Суворова, районда үлгүлөр комбинатын даарыныкчы Межерис, район төвүнчү аныктары Чашпаяк, Эш Манын оларын күссөдүн турар мыр-ларын көрүчүлөр уугу-биле сонуургал турар.

Бөлүмүрүн ажилында аңгыда лек-цияларын, илдекейликтер болгон бесте-ларын тускай планар баугар культу-ра бажынында чорудуп турар.

Неделаның беш хүнгерин кино кө-ргүзүшкө, а суббота бүрүзү аныктар-ны кежээлерин, уран-чүт бөлүмүнү концерттерин, литература кежээле-рин, лекциялар болгон көмүзүлгөн кежээлерин өртүреринге ажиллап тур-ар. Чижээ, чөөк чаа Касумовтун «Ирээктер» деп көмүзү дугайында литература кежээ; «Совет аныктар боттары канчап ап чоруду-рун культураны дугайында» деп илдекей, делегей байдалында дугайында бестелди культура бажынында ор-ганизааан.

Кино механиги эш Нагибин база оң

дуулаачыны эш Малышев олар боттары-нык хүлээлгелерин ас-сеткилик күс-сөдүп турарлар. Чижээ, чыл эгезинде бөр кино-фильмдер үндүр планын бир 180 күсүскөн. А бир эвес областын кинопрокат чөү чаа кино-фильмдерин чорудуп бөзүн саалтпас болза, культура бажынына киноста-новканын ажилынык белек үр-түнел-дери оон-дээ эки болуп ийик. Мычарга, «45 квадрат» деп кино-фильм өскө районнага март, апрель айларда үнү эгезген турда Тоора-Хемге чүгө чөөк чаа болгон.

Кино установкамын ажилына оон-дээ болуп турар чөү болза, бөзүн-биле өнүчтес хандыкын турарында. Сөөлү уе кинонун көрүлүшүнүн үн тала-мы биле шыныры көнүчү куу, чүгө дээр-ге динамика үрелип өргөнгөн, оңу Кымы-че септедип чоруканында бөр ийи неде-ли ажит турар.

Культура бажынын септедир аргам бөргөдөн турар. Септедир херекте-лери материалдар белегетинде. Рай-онда культураны чангыс-ла бажыны септедир таламы-биле бөтүг хемчегел-дери алыры оң директорунда, Тоора-Хем-де хей-иница организациаларында негет-ини турар.

Тываның национал театрынын арти-стери Токуга көнүчү эвеш барып турар. 1953 чылдың июнь айда 1956 чылды июнь айга чедир олар чүгө үш кат-ап чоразынар.

Улустун уран-чүтүлери аңгы обла-стын (директору эш Баранова) Тоора-Хемниң культура бажынынын ажилы-нык мырнай дуа бөргөй турар. Шы-на бөлүмүнүн тыва киркичиликтер бот-тарынын терең ылымын кырында ажи-лаар чангыс бажылыг шилер шуут чок.

Культура бажынынын ажилын үндө-ли-биле өжирдеринге эргежөөк чүгө хемчегелери алыры Току райкуу-ска-нун культура кылдында негетини турар.

А. ЛУЖАНСКИЙ.

Иденкейлиг комсомолчулар

Чөөн-Хемчик районун «Искра» кол-хозунуң комсомолчулары аң-аңгыга ил-декейликтер болуп, тускай мергежилди че-дир ап турар. Чижээ, комсомолчу М. Бо-дур-оол колхозтун электростанциянын хөтөгөрүн ажиллап турган, мыда кол шимчедикчин бажылар билер кылдыр өөренип алган. Мычарган хамнаст ил-декейлик ол чедир алган. Дүкөи элеч-ке станцияга ол ажилдаан соонда биче дыштанган, хүндүс тудугга ажиллап, аңаз хүнел 2—3 күн-хүтүн ажиллап ап турар. Тудуг кылырынм техникамы-га ол база өөренип алган.

Комсомолчулар Х. Бызмов, М. Күрөд, Г. Күрүт айлар тудугга тус-тус ован-шан ажилдарына мергежөө болгон аңаз уугу сонуургалыг, бүдүр ажил норма-нын үргүзүп амыр күссөдүн турар. Олар колхоз сүтүнүн ийги кудумчууда ку-дукту база касын.

М. МАЖАА.

Чайгы чер андарылгазы

Чая-Хал районун Сталин аттыг көдө-ажы-аңгы артелиниң № 1 хову брига-дында ажилдап турар Чая-Хал МТС-тиң № 5 трактор бригады (бригадир эш Савченко) чайгы чер андарылгазы ор-ганизаагы чорудуп, 12 ажил хүнүндө 702 гектар кур черин андарган.

Механизатор эш Подлов диле тра-ктор-биле 12 ажил хүнүндө 143 гектар кур черин андарып, күш-ажыла белек көргүзүлгө болгон. Ол мыкшан ари-дентик эш Мыкыч болгон сөөрүчүлөр эштер Байыр-оол, Манай-оол олар ту-дугу ажиллап, кылар, чаа чүдүлери уулуштыкыны чөөк сөөрүп турарлар.

Бригада ажилында кырып турар ха-ратанын черлерин боттош ситен үнел-дир турар шалыры сыйралырын кол со-рула болурун ажиллап турар. Чайгы чер андарылгазы уламчылап турар.

Т. СЕРЕНМАН.

Өрткө удур демиселди күштелдирер

Арга-мыштыг черлерге отту кичээлге ала-ас чорук мын ажилы-аңгыны уугу колхозтун чедирип болор. Оң мыай өрт арга-арыны ботталдырып, агаары бак-сыралып, хову-шөл камгаланы чок кы-лы, ажилы-аңгы ажилыг аны-бүрү байлаларын өөренип шалтыктап болор.

Чамыкта үргүчүлүшкөниң ышта-нышымын уламчылап тараа өспөй азы чилеп туруп бөр таварылгалар бөз бар.

Мычарган хамнаст бүрүзү өртү болу-р-ба дугайында демиселди күштелдир-ип, мыланы арга-мыштыг, хову-шөлдерин черлерге отту ажилы-аңгыны дүрүмүн сактап ужурул. Мычарга-аа арга-ары-мыштыг черлерге чорук кылды чораян чамык кыжылар кичээлге чөү-биле өжүртүм-мөй папиросту, тапкы кымыска отту-мышты оқтап, олаңгыч оуун өжүрбөй каап турарында өрт болуп турар. Сиген, тараа шедерин аңтап аргыларга-биле кур өт-сигени болгон чала үнүштери өртөдүп турар уе, күш чедип-сөөдүн өрт оон мыай арга-мыштыг өртүчө бөз шилчип болор.

Мычарган кичи бүрүзү аңгы уе-ле кол соруламы болза, өрт ажилымыга уугу бүт-дө хемчегелер ап, а каяа өрт болу берген уе оң өжүреринге кир-жип ужурул.

Ю. ЭПШТЕАН.

Чонга билдинерин бодаза эки

Тыва автономнун областын ажилы-аңгы чоннарны экономика болгон культу-ра таламы-биле дык уугу чедип-сөөдүн чедир алганы бажы сапанда-ла көсүр. Чедир харыг уугу-дээ, чедир харыг ирей-дээ өөренип турар. Өөренип чорук-ту эргежөөк чугула амырларчы неге-де деп билер. Ол негеделерин оон-дээ эки, оон-дээ доктаамал болуур дээш партия болгон совет албан черлери бүт-дө бөзөн оруктарын, аргаларын дилеп турар. Мычарга-аа уугу моондартарга, бөртөгөшкөндөргө болгон чөү-ла уугу та-варым бөр.

Хей уугу шуутуру үнү, кирип турга-ла уугу магалына хаалганын кастында хураган кежи кара бөргүн ийише сазым алган, көк салдыг ирей, ол ирейден шала анык кадай кичи болгон элден анык ар — үш кичи чугалажып турган.

— Бо кежээ кино боор-дур аа? — деп, ханаа хере шаап каан чаралас көрүп, ирей ботулан айтырган дег чугалаган.

— Чү деп кино ирги бо? Көрүп көрө-ой — деп, кадай база-ла мычар чугала-ган.

Ол чаралда «Хитрость старого Аши-ра» деп билер.

— «Кырган Ашира» дээс өс бар чү-дир-ле. Бо мурунда сөстү билес кичи-дир мен. «Хитрость» дээрте та чү дө-нон ол — деп, тыва аң кирип, чанымда өр чугалаан.

Кинону көргөни болгон көрбөөни бил-дире, а олар оң мыай чугалашпай, салгыже кире бергенер.

Кымыла чорук уугу-дээ билет салып аңыр дил чангыс кассанында автобустар-нык тергери черлерин аныктап шуугай-лар бар. Мыда мычар билжөө: «Бару», «Чадан», «Знаменка», «Байлак» (өскө салбарыла — «Байлак»), «Богатик», «Самолет» — дээ.

Кымы-Магалыкка бир өшкө ажиттыг амак келген чугалаан:

— Мында-ла сав салып турар садыг бар дилти, бөзү кайда чүве ирги мыр?

— Бо турар бо-дур.

— Мына демин-не чорук чоп...

дээш, салгыны бижиктип чаралымы кайган турган. Орустарын орустап би-жиш, элден хей сөстери хураап туруп билжөө. Орустар-дээ кичиге оңу долду-сайгырып номчуру берге.

Кымы хоорайдан эгелеш, районнага, колхозтарга чедир чамык албан-бүдү-дө черлерин атымы чүгө орустап би-житилген болор чорук дык хей.

Оругунуң кежи тыппай,

Өрү чедип, куу чедип...

деп, улустун ырымында чугалап турар.

Баян-бир албан черин аңгы, тусар черин тыппай, чедирип турар кыжылар кайы хей. Колхозтарга, школарга бөзө-дө хуу чүрүп, оруктар расписанын чү-де орус дык кымында чаралымып турар.

Тараа сказы уугу бажынын бүтү хананын дургаар «Не курить!» деп бижип каан. Көдө ашамтар оңу дөргөш, «Бо киче уугу үжүтөр-биле бижип каанын бодарга, чугула-ла болгон боор аа, азы тевеш оолдар мычар туржук ирги бе?» дилип, чөүгүдө таппал, аштарын херимде баалап алган олтургулар.

Уңдун чону тывалар болгонда, чам-дык районнарын чонга хериктиг негедө херектедери тывалар айтпай тайлыр-лар хөмү чөгү мырнай чиктиг. Чамык хей-инитин черлери соора-маара, кымы-д-ла кези орустап билжир. Кымы-Ма-галыкка столанын бо чакы кежери-ниң дачымы мырнай элдепейлиг болгон: «сүп рисосый мас», «чирег стертый», «сөбө» болгон оон-дээ өскө үш-дүрүк болган.

Тыва чечкеникчиле келген, ол кээр-генчик дачымы көрө-дээ.

— Мун, мун, аа, сун бар? Бөзө. Ийе, ийи-ийе. Шай дөрт стаган — деп, салаа-зын көргүзүп олар. Кандыг муну-дө деп мычар-дээ, оон өскө чечкенер таппы-дээ албас.

Магалыкка бараанын аттау-дээ, өртөө-дээ тывалар көргөспөн. Аптека-ларда эмерин чүгө, канчаар херектедери орустап билжөө, чамыкта аңаз-ла сал-гылап каан чылар.

Бүтү чонга онза хериктиг черлер болу-рох салгыларын ажилде бөзүч «НИИ» деп каан. «Номнар» деп оң чангыла бижип каага чүтү бургулап бөр чөөр о? Кинону тывалап база чарлаа? Кичи бодарга, оон чүгө ажи-к үнө-бөрлөн башка, кандыг-дээ анык болбас мычаш.

Школаы уругларын боттарында тыва сөс кулаварыны көнүчү эвеш, ол хире-де оларга немедө бергедешкинер кылп, кичизидилген ажилы-аңгыла-паштыг ужураштыруу турары окта бу-руу. Бүтүндүн чыгыш черлериниң иш-тики көрүм-чүрүм, кымыгыларын болгон чараларын шуут кичилерге билжиде бөр арганы болон кылар херек. Бижип каан сөстү номчуру аргамы-дээ болза, оңу тывалап билп албас ки-жилер бисте дык хей.

Уугу орус улустун чатай дилын ба-рык бүтү чурттарын улустарын өөренип турар. Бистин областын школарында кол предмет — орус дык бооп турар.

А. БЕЛЕН-БАИР.

Чемпестерни дәрби чаладыр

Кымы районун «Баян-Хем» колхозун-да склад эргелекчи С. Коза бир кежээ ажил соонда чиде берген. Ий-түн хонук эртен — сураг чок. Ол араныда кымы-даа дарга, кым-дээ дилдөргө ол суура-дө черте тывылган, оон кайда бир чер-де экири, бир карамында шил мойну уштуу болгон чорая деп сураа ды-налган. Мычарга С. Коза склада эр-енин шыгжап каапкан, аргалап чоруй барганмында Көзө-Төрөк дужула чар-ган, дилерин каан черге үренини орай-тап чыккан.

Ол-ла суурда колхозтун агроному Ды-мажа база-ла шак мынг. Колхозтун планда көрдүгөн тармыр картофели-ден 10 гектар артып турган. Колхозчулар картофель үренини алыры-биле бир өр-төн колхозтун конторазына машиналар чедип келгенер.

— 10 гектар картофелин аңаа-дээ тарып-ла алгай. Казан тарынын мен билер мен — дээш, экири турган агро-ном Дарымажа колхозчуларын тарыны, ажил чок хуулеткен. Агрономуң кадай С. Долгар чылдык бирги чартында чан-гыс-дээ күш-хүнү ажиллап албаан. Кол-хозта уруглар аскал бар болгонда бичи-руун аңаа салган, ажиллап болурун арганы бар турда-ла ол оңу ажиллап турар.

Тараа камаалары-биле тайгада десте-ген 1500 кире шет мышты сөөртүп аба-нында Шинили-Дүргүн бажында тара-камаалынаан. Ал ол тараны дуула-не ивек мал кез чача бажы, чип, Кара-Сут иштинде тарып каан картофели-дэ хаванар база дилдэ-ла турар. Хову бригадир эш С. Адыла тарага-дээ, кар-тофель-дээ кадарчылар тургузар деп бо-даны.

Болжон дарга эш Лам, партия аге ор-ганизааынын секретары эш Шаранов олар бо бүтүп аңаа-ла эрттирп, кадыг-дээ хемчег албайн турарлар.

С. БУРНЕЯ.

Колониалдыг системаның сандараашкыны болгаш колониализмниң политиказының буурап бадышкыны

Ийги делегей дайынын мунуу чары-мында чер бөмбүрөөн чонуну 60 хууу колония болгон чартык колония чурттарга чурттап турган. Колония чурт-тарыны чону болуун чуртунун феода-ларын база даштык колониятерин ийи дапкыр көмүзүлгө, каңгы-дээ политикалыг эргелерин ажиллап тур-ган. Ол черлерге партия, профвеле бол-гон чонун өскө-дээ организациаларын тургузарын хоругдан. Колонизаторлар ол чурттарын чонун шак мынды камгал-а чок байдала туруп, плантацияларга, шах-таларга, орук туулушкунарына ботта-рынын чачаларыны контролюну аңаа абдаладып күш-ажылы кыл-дыртып келген. Мынды байдал Африка-да-а хөөрө артып турар. Миллион-миллион колония кулар аар берге аб-далдыг ажиллап, таарышкынас чо-рүк баштайгы демектерин илдеткен ил-де болушкан, зарыгдан, аштан кырыш турган.

Колонизаторлар боттарынык эжелеп, ко-лония кылып алган чурттарыны экон-омиктиг хожундай чорун өш-биле сазал-дып, чырымышкы хөгжүдөш моонд-тап, национал культураны бажып келген. Эрте буржуу культураны чурту — Ин-дия хосталымын мунууда оң чон-чүгө чүгө 12 хууу, а Индонезия болгон мыай-Бидаттың улустарыны—чүгө 5 хууу бажы билер турган.

Артык орудга чонкаан алыр дээш им-периалистер колония болгон хамаары-галыг чурттарга фабрикаларын, заводтар-ын, рудниктерин, демир оруктарын тур-гузарып абадылар. Ол чорук ко-лония капитализмти бүдүргөдөгү чамык амырларын хөгжүрүгө, тус черин пролетариалдык болгон национал интел-лигентиянын төртүгөригө чедирер. Мычар национал бот-медерелиг отуш-куну болунар болгон империалистерге уугу национал хосталгалыг демисел күш-тедир.

Колониалдыг системага эң-не баштай күчүлүг согушкуну Октябрың соци-алистик Улуг революцияны таварышты-ган. Октябрь революциясы кичи төбө-гөтөин социал болгон национал дараалан хосталымын чак уезин ажиткан. СССР-ге социализм тургузукунун чедип-кинери, Россияны азия районнарын мунууда хожундай чораян улустарын ийи дүргөп хөгжүдөш колония болгон чартык колония чурттарыны улустарын демиселди соруу кылган.

Октябрь революциянын сөөлү дарый Бидатка, Индияга, Кореяга, Индонезияга болгон Чоокү Чөн чүктүн чурттарына көдүрүп үнгөн империалистерге уугу де-миселди чалгыны ол чурттарыны чону колониялыг дараал-биле оон мыай эте-жип шыдавын, хосталга дөш демисел чептирилг көдүрүп эгелээни көргө-көн. Ол чылдарда империалистер тер-оруну дуузы-биле политиктиг ол аргалар-ны болгон соолуг эвеш дүжү берилиш-кени кылып турган, шимчээшкени-нр бажы, колонияларга сырбактанып ар-тып шыдаанын. Мычаржөөк, хосталгалыг демиселди күзү-соруу бастыканы. Ий-ги делегей дайынын мунуу чарымында Бидатка, Индия, Индий-Бидатка им-периалистерге уугу демиселди чак көдү-рүшкүнү эгелеш.

Улустарын хосталгалыг демиселди дү-гөтөдөн бир кол фактор болза, башкыш Германияны болгон империалистиг Япо-нияны ийги делегей дайынында чыча-шакканы болур. Демократтыг күштерин ол тилекеген хей-хей колония болгон чартык колония чурттарыны улустарын империалистерден дүргөн хосталымына оруту ажиткан.

Ийги делегей дайынынык чылдарында азия чурттарына (Бирмага, Вьетнама, Малайяга, Филиппинерге) улустун хос-талга шериглери Японияга уугу тургу-сканы Чөн чүктүн улустарын национал бот-медерелиг улам өскөн херечилеп

турар. Дайын сөөлүнү чылдарында Анг-лия, Франция, Голландия болгон Америка дайын уеиме Европага турган ботта-рыны шериглерины дык хей кезин Азия-ге, мыда колониалдыг буу чуртуну кат-ап тургузуп, быгылаары-биле октаанар. Мычар Азиянык улустары, оларын на-ционал хосталгалыг шериглери импери-алистерге ойтур шамышкыны берген. Ботуңу Коммунист партиямыга баш-тапкан уугу кылт уаус Азиянык улустар-нык ол демиселдин авангарды болуп турушкан. 1949 чылда кылт революция-зын тилкелен болгон тускай хамаары-шпас Кыдат Улус Республикамын тур-густуруны колониалдыг системага уугу согушкуну болгон.

Индий-Кыдатка, Индонезияга, Борега империалистерин кылып үндүргөн үр-енин колониалдыг дайыныра-дээ, Индия-га, Бирмага, Чоокү Чөн-чүкө национал-дык болгон чүдүлгөни манаыларына үндөшлөш колонизаторларын күткүн үндүргөн иштики үскөдөшкенинер болгон колониализм камгалар сорула-лыг өскө-дээ орадажышкыны импери-алистиг үткөчлери колониаларда бай-далын камгалар шыдаан. Колония бол-гон чартык колония чурттар даштык им-периалистерин тергидилген ула-д-разы-биле адырып, хамаарышпас чорун чаалап ап эгелеш. Колониалдыг система сандарал, оң кризис колониализмни буурашкынына шилчөө. Колония чурт-тарыны улустары боттарыны күрөө-лөрүн, буржуу культураны катан тур-гузарыны болгон хамаарышпас даштыкы политиканы чорударын орутуче ула-м-на калбаа-биле кирип турарлар.

Сөөлү чылдарын дүргүдө делегей-тиг тус-тус районнарына мунууда ко-лония чораян улустарын салым-чалан-га кандыг өскөргөдөгү болгон көрө-дө-лөр.

Мунуу-Чөн болгон Мунуу Азия. А-мгы уе мыда чурттарын хей кези-дө

лония болгон чартык колония чораян бай-далында адырылган. Боттарыны поли-тиктиг тургузуу болгон экономиктиг хөг-жүлгөниң денелен аны-бүрү болза-дээ Кыдат, Сонгу Корея, Сонгу Вьетнам, Ин-дия, Бирма, Индонезия, Афганистан бол-гон Пакыстан хамаарышпас күрөөлөр агарганын.

Азиядан шуут үндүр сымыртырын айымалык мунууга келген, импери-алистер аңаа боттарыны экономиктиг ту-руштары артырар сорула-биле элден хей чурттарга политиктиг тускай хамаары-шпас эргени тымыспас аргам чок болганар. Империалистер мын ол ар-далар-биле ол чурттарга боттарыны бүдү-рүлгөдөрүн, банкыларын, плантациялар-ны болгон хей-хей мөчүчүлөр керөөлери артырып, оларын экономика таламы-биле хамаарышгалыг чорун амындап артырып турарлар. Мычаржөөк, ол ол аргалар чер болганында чедип-сөөдүн болгон. Экономика таламы-биле хамаарышпас чорук чөтө күрүнө таламы-биле бикчт тускай хамаарышпас чорук бөдүлгөс деп чүвени билбашаа, чаа хосталып турар чурттарыны улустары бурун хосталга дөш демиселди сос-сатпайн турар.

Англиянык өң сөөлү уугу колониалы-Малайянык чонуну национал хосталга дөш демиселден шыдапайн аңгы чалак Малайяга 1957 чылдың августта хамаарышпас эргени тымыр алаан. Ам Азия эрти колониалдыг буу-чүрү деис-көөр болгон кичи таламы-биле эвеш, бы-даргай черлерде — чаа Гвинеяда, Борне-ондө кезинде, бичи-бичи ортуларда болгон америк империалистерин кон-трольдан турар черлеринде (Тайвань, Мунуу Корея, Мунуу Вьетнам) артып калган.

